

Deze week.

10

Mons, mon amour

2015 wordt het jaar van Mons, culturele hoofdstad van Europa. Zien ze dat daar wat zitten?

18

Place du Samedi

Column van Marc Didden

Zware jongens met diploma

De wonderbaarlijke reconversie van gedetineerden in Oudenaarde: 'Ik sta er nog van te kijken dat er iets in mijn bovenkamer zit.'

29

De rusteloze dichteres

'Innerlijke rust het hoogste goed? Dat ervaar ik helemaal niet zo', zegt Maud Vanhauwaert.

34

Karl Vannieuwkerke

'Ik wil egeral bij zijn, desnoods op krukken.' Hugo Camps graaft naar de drijfveren van Karl Vannieuwkerke.

44

Zweeds raadsel

Vijftien jaar duyster op StuBru, vijftien jaar weemoedig voorwaarts

► Presentatrice Ayco Duyster, gloedvol baken voor de luisteraar.
© WOUTER VAN VOOREN

Een vuurrood waakvlammetje op zondagavond

Ze is de sleutelbewaarder van een schatkamer aan mineur-muziekjes. En de mahoniekleurige stem die oplicht in het duister. Een portret van *duyster*-presentatrice Ayco Duyster (41) in vijf songs die vergroeid zijn met een van de langstlopende radioprogramma's op Studio Brussel.

GUNTER VAN ASSCHE

“

Heeft iemand ooit verteld dat je een prachtige, fluwelen stem hebt?" Het is Pukkelpop 2003, en Dave Grohl van Foo Fighters slaagt er met één zin in om de anders zo beheerste Ayco Duyster even te doen wankelen. De presentatrice, die negen jaar later zelfs tijdens de rampzalige Pukkelpopeditie haar persoonlijke ontredde wist te verbergen op de radio, bloost op de webcam heviger dan haar helrode frisuur. Nochtans heeft Grohl geen woord overdreven.

Met haar gloedvolle stem lijkt de StuBru-presentatrice je gemoed voortdurend te omzwachtelen, en geeft ze het gevoel dat het onafgebroken zondagavond is, ongeacht op welk uur je haar hoort. Dat kan misschien verklaren waarom Ayco wekelijks twee uur lang in het zelfverklarde *duyster* mag tasten, en toch al zoveel jaar carte blanche krijgt. Met haar achternaam wordt het weemoedigste programma op Studio Brussel, maar ook een muzikale sfeer en scene betiteld. Hoe is dat gekomen?

'And all through the dust
you feel that you must hear
the strings of a dove.
But it's a dinosaur act'

(uit: Low - 'Dinosaur Act')

Ayco Duyster hoort bij zondagavond zoals peper en zout samengaan. Duyster is dan ook een van de langstlopende programma's van de openbare omroep. Na vijftien jaar oogt zo'n programma zelfs als een dinosaurus in het radiolandschap, waar ook *De Pré Historie* eeuwen lijkt mee te gaan. Toch geldt de twee uur durende show onverminderd als een populaire vluchtheuvel voor luisteraars. Sinds de eeuwwende vonden die eindelijk een goede reden om zondagavond op tijd onder de dekens te kruipen, of de tv eerder uit te zetten.

Duyster is dan ook het perfecte voorspel van de ontwakende *monday blues*. Treurige indiefolk, ijle elektronica en dromerige postrock vormen het

perfecte shot melancholie, voor wie door het leven gaat met een verslaving aan 'tomeloze weemoed en oorverdovende zoetheid': niet voor niets de vaste slagzin van *duyster*. Al is de ondertitel 'rustig maar ongedurig' net zo treffend. Er mogen wel degelijk weerhaakjes aan zitten.

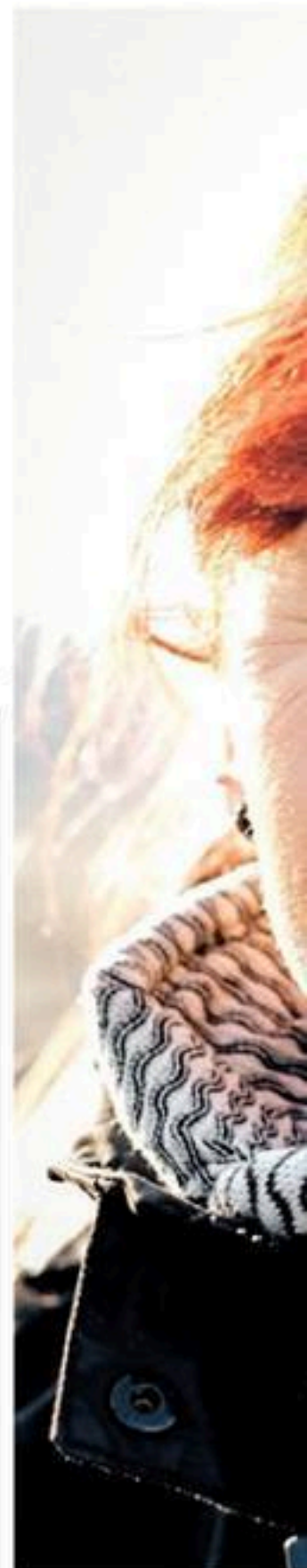
Op zondag 18 januari – een dag na Ayco's 42ste verjaardag – viert *duyster* zijn jubileum met zulke weerhaakjes in Trix. Dat feest wordt namelijk pracht bijgezet door een exclusief optreden van Low. Erg toepasselijk, want deze pioniers van de slowcore zijn zowat de meest gedraaide groep in *duyster*. Low lijkt haast net zo vastgeroest aan het zondagavondblok als Ayco Duyster zelf. Nochtans werd de presentatie in het verleden al eens overgedragen aan andere bekende namen, zoals Kirsten Lemaire of zelfs Luc Janssen – vader van Eppo. Elke stem vroeg een andere muzikale aanpak, herinnert muzieksamensteller Eppo zich nog. Maar bij Ayco voelt hij het duidelijkst het zondagavondsentiment. Haar stem glooit volgens hem mooi mee met bepaalde stijlen, met warmer klinkende songs.

Op die manier heeft Ayco Duyster zich langzaam ontpopt tot patrones van cocoonende radioluisteraars. Een mens zou daarmee haast vergeten dat ze ook het druk beluisterde middagblok *Music@Work* opluisterde, en tijdens de zomers te horen is in het festivalprogramma *All Areas*. Ook uit het oor verloren: Ayco deelt een erg luidruchtig verleden vol zware gitaren met Studio Brussel.

'I believe every woman has
made up her mind to win'

(uit: Songs: Ohia - 'Tigress')

In Schaarbeek groeit Ayco op in een statig herenhuis, een steenworp verwijderd van de VRT-toren. Het is haast alsof ze voorbestemd is om na haar studies Germaanse aan de VUB en Theaterwetenschappen te solliciteren bij verschillende radiozenders. Niettemin hangt de Brusselse eerst een tijdje rond in San Diego, voor-

► Wat brengt de toekomst na 15 jaar *duyster*? Voor diepgravende portretten is Ayco zeker te porren. 'Maar als het er nooit van komt, zal ik niet gefrustreerd raken.'

© WOUTER VAN VOOREN

aleer ze aanspoelt bij Studio Brussel. In 1996 wordt ze halftijds aangenomen bij de openbare omroep. Eerst achter de schermen als redactrice, dan als nieuwslezers.

Ze wedt aanvankelijk op twee paarden. Het werk op StuBru combineert ze met een job als tourmanager voor *Damaged Goods*: een Brussels dansgezelschap dat in 1994 opgericht is door de Amerikaanse choreografe en danseres Meg Stuart. Met de beste wil ter wereld kan Ayco niet zeggen of ze voor theater dan wel radio zal kie-

zen. Pas wanneer ze slaagt voor de examens als producer, merkt ze dat haar hart toch het meest bij radio ligt.

Ze steekt er de schouders onder inmiddels te loorgegane programma's als *Antenna* en *Radar*, maar in 1997 gaat ze eerst aan de slag als stem van het programma *Metalopolis*, later *De Bom*. Daarin passeert voornamelijk heavy metal en hardrock. Vandaag lijkt die combinatie vreemd, maar ook dat programma is haar op het lijf geschreven: haar puberjaren werden mee geboet-

seerd door de venijnige hardrock op *Nothing's Shocking* van *Jane's Addiction*.

'Niet dat ze er mannelijk uitziet, maar qua muziekbeleving is ze wel een behoorlijke vent', zei boezemvriend Eppo trouwens ook over de presentatrice.

Toch moet Ayco later bekennen dat *Metalopolis* niet aanvoelt als iets dat helemaal van haar is. Dat gevoel krijgt ze pas in 2000, na de eerste aflevering van *duyster*.

Twee buitenstaanders geven *duyster* een duwtje in de rug: Lieve De Maeyer en Arne Van Peteghem van Styrofoam. De Maeyer moet het gat op zondagavond dicht en zij is het die Ayco de kans geeft om een eigen programma te bedenken. Ze stelt de roodharige presentatrice ook voor aan de piepjonge Eppo: kind aan huis in de Leuvense platenzaak *JJ Records*. Daar werkt Arne Van Peteghem op dat moment, en hij leert zijn vaste klant groepen als *Mogwai* en *Lali Puna* kennen. Het is ook Arne die Eppo een plaat van *Sigur Rós* zal toestoppen: een kleinood dat tot dan toe alleen via import te verkrijgen is, maar de kiem voor *duyster* legt.

'Inn í þig (það er) svo gott
að vera (hér)
En stoppa stutt við'
(In jou / Het is zo aangenaam
om hier te zijn / Maar ik kan
niet lang blijven')

(uit: Sigur Rós: 'Svefn-G-Englar')

Niemand die het met grote stelligheid durft bevestigen. Maar Sigur Rós zou buiten IJsland nergens ter wereld op de radio te horen zijn geweest, tot 'Svefn-G-Englar' (IJslands voor het toepasselijke 'slaapwandelaars') in de allereerste uitzending van *duyster* voorbijkomt. Die song – magistraal afklokkend op tien minuten – was een openbaring, noemen Ayco en Eppo het achteraf.

Het programma profiteert op dat ogenblik van een toenemende belangstelling voor alle genres waar *duyster* in uitblinkt: slowcore, lofi, postrock en warme elektronica. De tandem Ayco en Eppo – het klinkt als de hoofdrolspelers uit een Nederlandse jeugdroman – blijkt pionierswerk te verrichten. Zij zullen bijvoorbeeld ook de eerste zijn om *Fleet Foxes* en *Bon Iver* in de armen te sluiten, voor de wereld hetzelfde doet. En zelfs sterren als *Antony & The Johnsons* of *Grizzly Bear* maken net voor de wereldwijde doorbraak hun opwachting in het programma.

De allergrootste verdienste van Ayco Duyster zelf? Twee uur lang begeleidt ze je op een sluipeg, die bewust afleidt van alle drukke verkeer overdag. Luc De Vos van *Gorki* noemde haar om die reden ooit een "betrokken maar coole" presentator, die steeds de perfecte middenweg vindt tussen gedreven en subtiel.

Ayco noemt zichzelf geen melancholisch type, maar speelt wél met die gemoedsgesteldheid van de luisteraars. En onbewust ook met hun verbeel-

ding: in een blog lees je rond 2005 dat ze *duyster* geregeld zou presenteren in rode lingerie (al weerlegt ze dat met klem tijdens interviews). Een andere keer sturen eenzame poëten een gedicht op, en een enkele maal is er zelfs iemand die Ayco uitnodigt naar zee, voor "een lange strandwandeling, en daarna een warme chocomelk... niets meer". Om nog te zwijgen over de student die een "ethisch/filosofische analyse van *duyster*" maakte voor zijn eindwerk.

In *duyster* probeert Ayco niettemin zo min mogelijk over zichzelf te lossen. Zelfs in de programmatitel neemt ze enige afstand van zichzelf, door systematisch een kleine 'd' aan te houden. En over het algemeen onderbreekt ze ook de muziek amper, al bekent ze veel te intensief met de voorbereiding bezig te zijn, in verhouding tot het aantal uren dat het programma uitgezonden wordt. *Duyster* is niet alleen een werk van liefde, maar Eppo en Ayco's troetelkind.

Vader Luc Janssen werpt zich daarbij al jarenlang op als vaste *duyster*-koerier. Hij brengt de cd's en platen keurig van de Kempen naar Brussel en terug. Eppo wil de muziek best digitaal doorsturen, maar Ayco heeft er graag de hoezen en de teksten bij. "*Duyster* is dan ook het enige echte handgemaakte programma op de radio", looft de trotse vader.

'You're the colour, you're the movement and the spin'

(uit: The Notwist - 'Consequence')

Op 14 december 1999 krijgt Ayco officieel groen licht voor *duyster*. Het scheelt slechts een haar, of het programma heet *The Cactus Lounge*. Nog een geluk dat toenmalige baas Jan Hautekiet daar een stokje voor steekt. Het advies over de proef-

De allergrootste verdienste van Ayco Duyster? Twee uur lang begeleidt ze je op een sluipweg, die bewust afleidt van alle drukke verkeer overdag

uitzending van *duyster* klinkt echter wel onverdeeld positief, blijkt uit een eerste rapport, dat onlangs opdook op de zolder van Ayco. De opbouw wordt geroemd, net als het ritme en de snelheid van *duyster*.

"Van de aantrekkelijke toegankelijke popsongs in het eerste uur wordt langzaam afgebouwd naar de trage, sfeervolle rust van het tweede uur." Die aanpak blijft doorheen de jaren trouwens grotendeels dezelfde. Ook voor de presentatrice ziet programma-adviseur Ely Rutten dadelijk toekomst: "Ayco kan de lage eentonigheid die zo vaak te horen is bij de dames van Studio Brussel best doorbreken, en met wat meer kleur en intonatie presenteren."

Eentonig kun je *duyster* alleszins niet noemen, zelfs al blijft het programma doelbewust weg van het dolle ritme dat de spitsuurradio aanhoudt. Alles kan en mag, zolang die zachtmoedige

zweem van zondagavond tastbaar blijft. Slechts een enkel muzikaal veto stelt Ayco. Tijdens haar verblijf in Californië heeft ze een notoire hekel gekregen aan fiddle en banjo; vijf countryzenders in San Diego en Amerikaanse commerciële cowboysongs zijn daar schatplichtig aan. Hoewel je al eens vaker antieke folk en roestige alt.country hoort passeren, gaat *duyster* in een wijde boog om elke fiddelaar heen.

'Take all evening I'll just be cleaning'

(uit: Grizzly Bear - 'Foreground')

Duyster wordt vandaag "het hoogst gewaardeerde radioprogramma van de VRT" genoemd, klinkt het tijdens zakelijke powerpointpresentaties. Of dat beweert überfan Luc Janssen dan toch. Maar het mooiste compliment komt volgens Ayco misschien wel van Grizzly Bear. Die Brooklynse groep vroeg haar heel vriendelijk of ze 'Foreground' uit een *duyster*-sessie op hun bonus-cd mochten plaatsen. Natuurlijk! Bijna surrealistisch vond ze dat, om de titel van haar programma uiteindelijk te zien staan tussen de grote jongens van de BBC en KCRW.

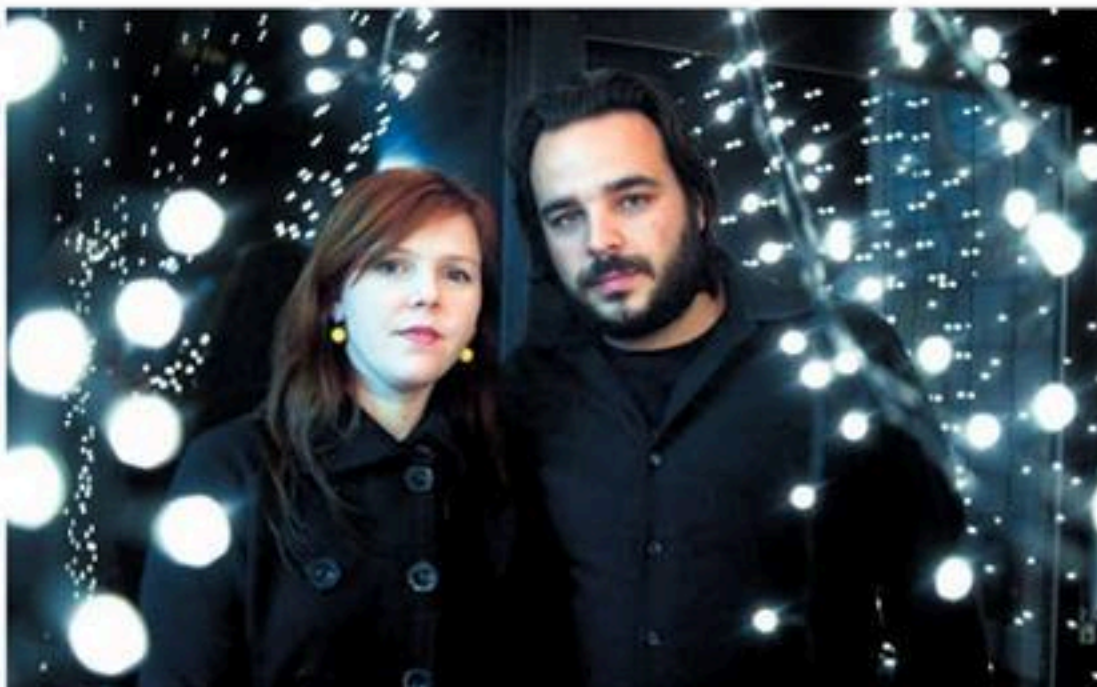
Tegelijk doet Grizzly Bear Ayco ook denken aan het minst fijne aspect van *duyster*. Telkens wanneer zo'n *duyster*-groep ons land aandoet op een zondagavond, ziet ze die aan haar neus voorbijgaan. Toch zweert ze bij liveradio, in tegenstelling tot vooraf opgenomen blokken. Een zegen voor de luisteraar. Want daarmee bestendigt ze al vijftien jaar het intieme isolement op de zwaar-moedigste avond van de week.

Maar wat brengt de toekomst? Al enkele malen gaf de presentatrice aan dat ze als muzikelliefhebber fan is van langere gesprekken met muzikanten. Onmogelijk in het intimistische format van *duyster*. Voor de diepgravende portretten die ze destijds op de Nederlandse zender VPRO zag, is ze niettemin altijd te porren. "Maar als het er nooit van komt, zal ik niet gefrustreerd raken. Er zijn nog genoeg andere uitdagingen bij Studio Brussel."

Robin Proper-Sheppard van Sophia stuurt op zijn beurt dan weer aan op een *duyster*-filmclub. "Met filmnachten in de *duyster*-sfeer, voor alle hopeloze romantici, mezelf inclusief. Wie van haar muziek houdt, zal ongetwijfeld ook te vinden zijn voor haar lievelingsfilms."

En gesteld dat de vaste zondagse afspraak dan toch ooit de ether verlaat: opvolging lijkt alleszins verzekerd. Radiomaken blijkt namelijk in de genen te zitten. Ayco's dochter en zoon Ida en Egon hoorde je als kleuter al eens op Studio Brussel, met hilarische commentaar op de laatste popmuziek.

Maar tot dan? Nog eens vijftien jaar *duyster*, hopelijk. Weemoedig voorwaarts.

► *Duyster* is het troetelkind van presentatrice Ayco en muzieksamensteller én boezemvriend Eppo Janssen. © ALEX VANHEE

#15jaarduyster op zondag 18/1 in Trix, Antwerpen, met Low en Soak. www.trixonline.be